

JÁNOSI ZOLTÁN
Szegek és nyílhegyek
 Búcsú Nagy Andrásról

Tisztelt Nagy András, drága Barátunk!

A kezéd közül immár sötét lapokra rajzolt szavakkal érkező augusztusban, augusztus 16-án kondultak meg benned a harangok, s emeltek fel a nagyobb láthatárra, Budapest, Iszkáz és Magyarország fölé. A tihanyi Magyar Nyelv Hete országos rendezvényének megnyitója – Nagy László nevében –, azután Pestszentlőrincen Szécsi Margit kilencvenedik születésnapjának ünnepe, majd Iszkázon a Nagy László-emléknap: ezek voltak életed utolsó szolgálatos, ringató ünnepei. Gyermekeként újra a régi családod körében – de férjként, apaként és nagyapaként már magad is. Három családban is egyszerre égő, mindenütt egyformán erős küldetésben.

Miközben a legigazabb művész voltál: hol szarvasok, hol fekete mének, hol griffmadarak hátán lovagolva emeled dárdád, kihegyezett ceruzáidat, mítoszépítő, univerzum-karcoló tollaidat, mágikus tüidet a Gonoszra. Rajzokkal ékesítve és értelmezve a történelmet, a tűzgyújtó ember korától a lelkedre firtogó – magyar és európai – mindenkori udvari bolondok koráig. Tüskék, szegek, nyílhegyek álltak ki ezekből a rajzokból, ahogyan a sorsodból is, felsértve és bevérezve a rájuk pillantók tekintetét, mert nemzeded, Európád és a magad állapotát vetítetted egymásra minden alkotó pillanatodban. S mert a tüskék, szegek és nyílhegyek itt meredeznek most is körülötünk. De itt vonulnak az ellenük indított, bár sokszor csupa seb jelképeid is: a csodatáltosok, a tarsolylemezdíszek, a lovak táncába rejtett győzelmek: kezéd áradó mosolyai a lélekzúzó fagyokban.

Ezért volt minden kiadott könyved: műremek. A kitűnően illusztrált lemezekkel, hangkazettákkal, CD-kkel együtt. Egy-egy darab Mindenség, amely a keserűbb napokban a kozmosz támasza is lehet. Könyvcímlapjaidra, logóidra, rajzaidra egy egész nemzet sémákkal, idegen-utánzásokkal, béklyókkal s csapdákkal szembeni lázadásának dacát kottáztad

A Farkasréti temetőben, 2018. szeptember 13-án elhangzott búcsúztató beszéd szerkesztett változata.

rá. Dacból építetted fel önmagad számos arcvonását is. Ez a dac 1953. január 25-től 2018. augusztus 16-ig egyre világosabban, keményebben rajzolta rá a küldetést vonásaidra. Ez a dac tüntetett ki számos díjjal is (a Szép Magyar Könyv versenyek díjai, IBA-díj – Nemzetközi Könyvművészeti díj –, Fitz-díj, miniszterelnöki és főpolgármesteri díj, a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesületének díja, Teleki Pál emlékérem, a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje elismerés). De legnagyobb kitüntetésed a sorstól a küldetést szolgáló türelem szigorúsága és következetesége volt. Ezt az erőt érezhette mindenki a kézszerításon.

S e műremek könyvek vigyázzban állnak most a könyvtárak és magángyűjtemények polcain, gyönyörű mentéjükben, mint a megmaradt honvédtisztek, felsorakozva a branyiszkói, a kápolnai rohamok után. Mint a hazatért huszárok Sára Sándor filmjében, szökve a szürke lelkű ármádiából. Távol Világostól, az aradi vártól, Szálasi, Rákosi pribékjeitől, Kádár rendőreitől és minden léleknyomasztó kortól. Mert ők az illyési magasba emelt szabadságeszmék: a könyvek arcvonalába tömörített, a címlapművészetben újraalkotott hazafogalmak, jövőkép-foglalatok. Nemesak tartalmuknak, de magyarságunknak is díszei. Fénylő könyvek hadserege a közöny, az elnémulás, a nemzeti sors történelmi kisémmizése és önbizalomhiánya ellen. Illyés, Nagy László, Szécsi Margit, Kondor Béla, Németh László, Kodály, Bartók, László Gyula csapatai ők, és velük halhatatlanok. Példát adnak az időnek, hogyan lehet Branyiszkó-időkben is élni, örökké a völgyből felfelé induló, a halált is megtámadó ostromokban. Egy kicsike nemzet kultúrájáért, irodalmáért, művészetéért: egyetlen könyvcímlapon vagy illusztrációban. Miközben gyöngylelkű énekekre is fakad ez a sereg, még a lovak, a szarvasok, a kakasok is énekelnek, s a népdalaikban a szabadság és a szépség indulóit zengik.

Most már csak őket nézhetjük s hallgathatjuk, pedig de jó lenne még – mint annyiszor – énekelni, fűjni a dalokat András-napon, a népdalokat, amelyeket annyira szerettél, a szívedbe ültettél már a bölcsődben, majd a Kodály-tanítvány tanárnőktől, azután Gyimesbe, Moldvába, Székre, Ördögösfüzesbe is elfutva értük: a héjszáért, a széki négyesért, a hejgetésért. Magyarul dalolva oda a világnak, hogy: „Zúgjál, erdő, sejhaj, csendülj mező, falevél”, és hogy „Úgy búsulok, majd meghalok, mégis jókedvet mutatok.” „Könnyű volt szeretni a tiszta forrást

Nagy András (1953. január 25. – 2018. augusztus 16.) az iszkázi Nagy László-emlékház kertjében (fotó: Török Máté)

– vallottad mindig. – A bartóki modell él... Ez a sarkcsillagom.”

Nemcsak feleséged, leányod, unokád, rokonaid és barátaid, munkatársaid búcsúznak, és köszönik meg most a nekik adott időt és szereteted, hanem szüleid hangja is ide visszhangzik, megköszönve, hogy a történelem helyett is gyakran te voltál az eleven és röptető táltosa életművüknek. Hogy újra és újra helyrezerőkkentsd körülöttük a kitérített, az elgörbített időt.

Iszkáz, Zugló, Pestszentlőrinc, Buda, a Hitel szerkesztősége és a munkaszobád: már mozdulatlan. Kiköltöztél szeretteid tekintetéből, Szécsi Margit és Nagy László halálodig hűen mondott verseiből, s ott ülsz újra a lombok hintáin az iszkázi parasztudvaron vagy a szentlőrinci kicsi ház kertjében. A földműves ősök, a proletárelődők, a kézműves ükők, a honfoglalók és az űzöttek, magyarok, svábok, cigányok között. Szüleid ott keresnek és találnak meg végérvényesen e házak udvarán, s ölükbe kapva: annyi évtized után most megint ők ringatnak újra. Téged, aki őket becézve fújtad évtizedeken át csontjaikról a felejtés hamuját, s fújtad varázsos furulyádon a verseik dallamát is. Most Nagy László szájával mi is közösen mondjuk el veled: „Nem félek a rohamos kicsinyedéstől, nem félek a semmisüléstől. Mert fény vagyok immár, ózon, a villám szaga a kövön. Egy csillag távoli tekintete, a Hold babonája, dagálya. Ragyogok apám borában, lakom az anyai kenyérben. [...] Megrendül a föld és mennydörög a világ

a húsban.” Menjünk hát. „Menjünk, menjünk a harangszóval, ballagjunk haza a levegőben” (*Jönnek a harangok értem*).

„Harangok, harangok.” Számon tartottak téged is. Eljöttek a harangok érted. Mi pedig egyszerre látunk és nélkülözünk téged, miközben töprengő éjszakáinkban toporzékolva hullatják agancsaikat az égbolt csodafíú-szarvasainak csillagképei.

Legyen a föld számodra könnyű, az emléked pedig nehéz, szikrázó kőként maradjon meg bennünk. Kiss Benedek hozzád írt köszöntőjének erejével lépj majd újra és újra közénk, és:

melegíts minket jó örömré,
ne váljék sólepárlóvá szemünk,
Andrásra poharat emeljük:

ÉTESSEN E SZÉP FÖLD
SÓVAL, POGÁCSÁVAL,
ITASSON A MENNYÉG
JÓ REMÉNY BORÁVAL
.....
DE SOHA ÁRTÁSSAL,
RONGGYÁ SZAKADÁSSAL!

E gyümölcsseit rontó világban Édesapád *Gyümölcsoltójának* záró sorával engedjünk hát utadra – és zárjunk örökké magunkba:

„Tisztának a tisztát őrizzük meg, s oltalmazzuk az időben. Ámen”